

MINISTARSTVO RADA, MIROVINSKOGA
SUSTAVA, OBITELJI I SOCIJALNE POLITIKE

„Izrada programa osposobljavanja i ZOS obrasca: Ključne smjernice i iskustva“

mr.sig. Muhidin Omerdić, dipl.ing.sig.
Marina Borić, mag.ing.sec.

Zagreb, 11. prosinca 2024.

mrosp.gov.hr

- **ZAKON O ZAŠTITI NA RADU**

- „Narodne novine“, broj 71/14., 118/14., 94/18. i 96/18.
- * **Obveza osposobljavanja radnika za rad na siguran način**
- * Poslodavac je obvezan, na temelju procjene rizika, osposobiti radnika za rad na siguran način, i to:
  - 1) prije početka rada
  - 2) kod promjena u radnom postupku
  - 3) kod uvođenja nove radne opreme ili njezine promjene
  - 4) kod uvođenja nove tehnologije
  - 5) kod upućivanja radnika na novi posao, odnosno na novo mjesto rada
  - 6) kod utvrđenog oštećenja zdravlja uzrokovanog opasnostima, štetnostima ili naporima na radu.

OSPOSOBLJAVANJE ZA RAD NA SIGURAN NAČIN

Osposobljavanje radnika za rad na siguran način provode stručnjaci zaštite na radu zaposleni kod poslodavca, odnosno stručnjaci zaštite na radu **II. stupnja** zaposleni kod osobe ovlaštene za osposobljavanje radnika, u suradnji s poslodavcem odnosno neposrednim ovlaštenicima poslodavca kod kojeg se provodi osposobljavanje radnika.

- **PRAVILNIK O OSPOSOBLJAVANJU I USAVRŠAVANJU IZ ZAŠTITE NA RADU TE POLAGANJU STRUČNOG ISPITA** „Narodne novine“, broj 142/21.

Osposobljavanje radnika provodi se prema programu osposobljavanja **koji se mora temeljiti na procjeni rizika** i mora obuhvatiti sve opasnosti, štetnosti odnosno napore utvrđene procjenom rizika te načine primjene načela prevencije i pravila zaštite na radu u odnosu na prisutne rizike.

Napomena: U postupku osposobljavanja radnika, pisani materijali i upute, kao i sadržaj zapisnika, moraju biti sastavljeni na hrvatskom jeziku, a za stranog radnika i na jeziku koji je stranom radniku razumljiv.

Važno! Stručnjak zaštite na radu kod poslodavca ili stručnjak zaštite na radu ovlaštene osobe potvrđuje cjelokupnu provedbu postupka osposobljavanja radnika.

PROGRAM OSPOSOBLJAVANJA

Program osposobljavanja radnika se sastoji od:

- Teorijskog dijela te praćenja sigurnog načina rada radnika,
- Praćenja sigurnog načina rada radnika i ocjene praktične osposobljenosti na mjestu rada.

Program osposobljavanja u teorijskom dijelu obuhvaća:

- upoznavanje radnika s općim načelima prevencije,
- s pravilima zaštite na radu u odnosu na izvore opasnosti, štetnosti i napora na poslovima za koje se radnik osposobljava,
- te sa pravima i obvezama radnika na području sigurnosti i zaštite zdravlja na radu.

Program osposobljavanja tijekom praćenja sigurnog načina rada i ocjene praktične osposobljenosti na mjestu rada uključuje i raspoloživost te **korištenje pisanih uputa za rad na siguran način** kao i upute proizvođača radne opreme i opasnih kemikalija koje radnik koristi tijekom rada, a koje osigurava poslodavac odnosno neposredni ovlaštenik.

Važno! Program osposobljavanja kod praktične osposobljenosti može započeti tek nakon završetka teorijskog dijela

Napomena: Postupke praćenja sigurnog načina rada i ocjene praktične osposobljenosti radnika provode poslodavac odnosno neposredni ovlaštenik radnika,

OSNOVE PROGRAMA

OPĆI PROGRAM

*zajednički je za sve radnike, a provodi se za sve radnike prije početka rada, kod promjena u radnom postupku, kod uvođenja nove radne opreme ili njezine promjene, kod uvođenja nove tehnologije, kod upućivanja radnika na novi posao, odnosno novo mjesto rada te kod utvrđenog oštećenja zdravlja uzrokovano opasnostima, štetnostima ili naporima na radu.

SPECIJALISTIČKI PROGRAM

*Upoznavanje s konkretnim opasnostima, štetnostima i naporima, a odnosi na određene grupe radnika ovisno o vrstama opasnosti, štetnosti i napora s kojima se ti radnici susreću pri obavljanju poslova na mjestima rada. Obuhvaća ciljeve i zadatke, pregled tema, razradu gradiva i ostale pojedinosti. Popis poslova i opasnosti (tablice iz procjene rizika) ugraditi u program.

POSEBNI PROGRAM

*ovaj program određuje pojedinačna i specifična znanja pojedinih poslova odnosno mjesta rada. Posebni programi izrađuju se za poslodavce, ovlaštenike i povjerenike radnika za zaštitu na radu.

KARAKTERISTIKE PROGRAMA

OPĆI PROGRAM

Opći program osposobljavanja radnika za rad na siguran način, sastoji od nastavnih tema:

- * uvod u zaštitu na radu,
- * sredstva rada, radni okoliš i osobna zaštitna oprema,
- * evakuacija i spašavanje,
- * izvori opasnosti, štetnosti i napora na mjestu rada i mjere zaštite,
- * zaštita od požara,
- * pružanje prve pomoći,
- * rad na siguran način kod rada s računalom.

KARAKTERISTIKE PROGRAMA

Specijalistički program

obuhvaća upoznavanje s konkretnim opasnostima, štetnostima i naporima te primjenu mjera i postupaka za sprječavanje i smanjivanje rizika, uključujući i rizike i mjere zaštite pri radu s računalom, a sve sukladno procjeni rizika kod poslodavca tj. procjeni rizika za mjesta rada i poslove koji se na njemu obavljaju za radnike koji se osposobljavaju.

OPASNOSTI:

- MEHANIČKE OPASNOSTI
- OPASNOSTI OD PADOVA
- ELEKTRIČNA STRUJA
- POŽAR I EKSPLOZIJA
- TERMIČKE OPASNOSTI

ŠTETNOSTI:

- KEMIJSKE ŠTETNOSTI
- BIOLOŠKE ŠTETNOSTI
- FIZIKALNE ŠTETNOSTI

NAPORI:

- STATODINAMIČKI NAPORI
- PSIHOLOGIJSKI NAPORI
- NAPORI VIDA
- NAPORI GOVORA

POSEBNI PROGRAM

Posebni programi izrađuju se za OSPOSOBLJAVANJE poslodavca, ovlaštenike i povjerenike radnika za zaštitu na radu, a prema posebno propisanim zahtjevima [Pravilnik o osposobljavanju i usavršavanju iz zaštite na radu te polaganju stručnog ispita](#) NN 142/2021

KARAKTERISTIKE PROGRAMA

PROGRAM OSPOSOBLJAVANJA I USAVRŠAVANJA POSLODAVCA ODNOSNO NJEGOVOG OVLAŠTENIKA I POVJERENIKA RADNIKA ZA ZAŠTITU NA RADU

1. Osnovni pojmovi iz zaštite na radu
2. Procjena rizika
3. Osposobljavanje iz zaštite na radu
4. Obveze i prava poslodavca odnosno njegovih ovlaštenika, radnika i povjerenika radnika za zaštitu na radu
5. Poslovi zaštite na radu
6. Posebni propisi ovisno o djelatnosti poslodavca
7. Posljedice neprovođenja zaštite na radu za poslodavca
8. Obveze i prava te upoznavanje s promjenama u propisima zaštite na radu u ovisnosti o djelatnosti poslodavca

Utvrđene opasnosti, štetnosti i naponi pri obavljanju poslova, mjere za smanjivanje opasnosti, štetnosti i napora, te tematske cjeline teoretskog osposobljavanja

Utvrđivanje opasnosti, štetnosti i napora	Procjenjivanje opasnosti, štetnosti i napora		
	Matrica procjene rizika		
	Vjerojatnost	Posljedice	Rizik
OPASNOSTI			
Mehaničke opasnosti, sredstva za horizontalni prijenos - prijevozna sredstva: automobili	Malo vjerojatno	Izrazito štetno	SREDNJI
Mehaničke opasnosti, alati - ručni	Malo vjerojatno	Srednje štetno	MALI
Mehaničke opasnosti, strojevi i oprema	Malo vjerojatno	Srednje štetno	MALI
Mehaničke opasnosti, rukovanje predmetima	Malo vjerojatno	Srednje štetno	MALI
Mehaničke opasnosti, ostale mehaničke opasnosti - oštri i šiljasti predmeti	Malo vjerojatno	Srednje štetno	MALI
Opasnost od pada, pad radnika i drugih osoba - na istoj razini - u dubinu (pad s stepenica)	Malo vjerojatno	Srednje štetno	MALI
Opasnost od pada, pad predmeta	Malo vjerojatno	Srednje štetno	MALI
Opasnosti od električne struje - ostale električne opasnosti, neizravni napon dodira	Malo vjerojatno	Srednje štetno	MALI
Opasnosti od požara i eksplozije - zapaljive tvari	Malo vjerojatno	Srednje štetno	MALI
ŠTETNOSTI			
Fizikalne štetnosti, nepovoljni klimatski i mikroklimatski uvjeti - rad na otvorenom	Malo vjerojatno	Srednje štetno	MALI
Fizikalne štetnosti, osvjetljenje - bliještanje	Malo vjerojatno	Srednje štetno	MALI
NAPORI			
Statodinamički napori, statički: prisilan položaj tijela - stalno sjedenje - ostali statički napori	Malo vjerojatno	Srednje štetno	MALI
Statodinamički napori, dinamički: fizički rad - ostali dinamički napori (repetitivni pokreti ruku)	Malo vjerojatno	Srednje štetno	MALI
Psihofiziološki napori, odgovornost - rukovođenje - upravljanje prijevoznim sredstvima	Malo vjerojatno	Srednje štetno	MALI
Psihofiziološki napori, radni zahtjevi - zahtjev za visokom kvalitetom rada - komunikacija s osobama	Malo vjerojatno	Srednje štetno	MALI
Napori vida	Malo vjerojatno	Srednje štetno	MALI

Utvrdjivanje mjera za uklanjanje odnosno smanjivanje opasnosti, štetnosti i napora

- **osposobljavanje radnika za obavljanje poslova**
- **korištenje radne opreme sukladno informacijama i priručnicima proizvođača**
- **pregled i ispitivanje električnih instalacija od strane ovlaštene ustanove**
- **organizacija rada**
- **ergonomski oblikovano radno mjesto**
- **održavanje vozila**
- pridržavanje važećih propisa u prometu
- korištenje stanki tijekom radnog vremena
- organizacija rada
- osigurati adekvatnu rasvjetu
- zaslon računala postavljen ispravno u odnosu na pad svjetlosti
- raditi vježbe za oči i vježbe rasterećenja

Obvezne tematske cjeline (područja) za osposobljavanje radnika za rad na siguran način:

PODRUČJE 0	
• OPĆI PROGRAM	
PODRUČJE 1 – MEHANIČKE OPASNOSTI	
• ALATI	
• STROJEVI I OPREMA	X
• SREDSTVA ZA HORIZONTALNI PRIJENOS	X
• SREDSTVA ZA VERTIKALNI PRIJENOS	
PODRUČJE 2 – PADOVI	
• PAD RADNIKA I DRUGIH OSOBA	X
• PAD RADNIKA U DUBINU	X
• PAD PREDMETA	X
PODRUČJE 3 – ELEKTRIČNA STRUJA	
• OTVORENI ELEKTRIČNI KRUG	
• OSTALE ELEKTRIČNE OPASNOSTI	X
PODRUČJE 4 – POŽAR I EKSPLOZIJA	
• POŽAR I EKSPLOZIJA	X
PODRUČJE 5 – TERMIČKE OPASNOSTI	
• VRUĆE TVARI	
• HLADNE TVARI	
PODRUČJE 6 – ŠTETNOSTI	
• KEMIJSKE ŠTETNOSTI	
• BIOLOŠKE ŠTETNOSTI	
• FIZIKALNE ŠTETNOSTI	X
PODRUČJE 7 – NAPORI	
• STATODINAMIČKI NAPORI	X
• PSIHOFIZIOLOŠKI NAPORI	X
• NAPORI VIDA	X
• NAPORI GOVORA	
PODRUČJE 8 – OSOBNA ZAŠTITNA OPREMA	
• OSOBNA ZAŠTITNA OPREMA	
PODRUČJE 9 – SIGURAN RAD NA RAČUNALIMA	
• RAD NA RAČUNALIMA	

TEORETSKI PROGRAM OSPOSoblJAVANJA

Program osposobljavanja u teorijskom dijelu obuhvaća upoznavanje radnika s općim načelima prevencije, s pravilima zaštite na radu u odnosu na izvore opasnosti, štetnosti i napora na poslovima za koje se radnik osposobljava te sa pravima i obvezama radnika na području sigurnosti i zaštite zdravlja na radu.

TEORETSKI PROGRAM OSPOSABLJAVANJA

Opći dio programa je jedinstven za sve sudionike osposobljavanja i obuhvaća osnove zaštite na radu i prolaze ga svi zaposlenici. To su zajedničke osnove za sve sudionike osposobljavanja svih radnika zajedno bez obzira na vrstu poslova koje obavljaju.

Posebni dio teoretskog osposobljavanja prilagođava se svakom poslu posebno i to na temelju procjene rizika za te poslove, odnosno na osnovi procijenjenih opasnosti, štetnosti i napora. U ovom dijelu osposobljavanja utvrđuju se opasnosti, štetnosti, napori i druge karakterističnosti vezane za zaštitu na radu.

PRAKTIČNI PROGRAM OSPOSOBLJAVANJA

Kada se provodi praktično osposobljavanje

Praktično osposobljavanje zaposlenika za rad na siguran način treba obavljati tek nakon završetka teoretskog dijela osposobljavanja i to nakon što je zaposlenik dokazao da je savladao teoretsko znanje iz zaštite na radu za poslove koje će obavljati.

Nije ispravno istodobno provoditi teoretsko i praktično osposobljavanje, jer zaposlenik u praktičnom osposobljavanju treba steći *vještinu* primjene onih znanja koja je stekao u teoretskom dijelu osposobljavanja. Ranije praktično osposobljavanje nema smisla, jer nismo sigurni koliko je zaposlenik savladao teoretska znanja.

Tko provodi praktično osposobljavanje

Praktično osposobljavanje zaposlenika za rad na siguran način treba provoditi poslodavac odnosno neposredni ovlaštenik radnika koji je u postupku osposobljavanja, tj. Neposredni ovlaštenik koji direktno vodi zaposlenikov posao u svakodnevnoj operativi.

Kako zaposlenika treba praktično osposobljavati

Praktično osposobljavanje zaposlenika za rad na siguran način provodi poslodavac odnosno neposredni ovlaštenik radnika na mjestu rada zaposlenika, nakon što je zaposlenik zadovoljio na provjeri teoretskih znanja iz zaštite na radu. Pri tom poslodavac odnosno neposredni ovlaštenik radnika treba uvijek imati na umu da se nijedna aktivnost ne zna "sama od sebe" ma koliko jednostavno izgledala. Upravo zato što se tome ne poklanja dovoljna pozornost, mnogi ljudi griješe u praktičnoj primjeni onoga što teoretski "znaju".

LITERATURA

Za svaki program formira se zasebno u ovisnosti o izabranoj metodi osposobljavanja.

- priručnika kao knjiga,
- digitalni oblik,
- predavanja usmeno te putem prezentacija i pokaznih radnji,
- pisanih uputa za rad na siguran način,

OPĆI PROGRAM

Literatura za opći program ovisno o izabranoj metodi osposobljavanja može se prezentirati putem priručnika.

SPECIJALISTIČKI PROGRAM

Literatura za specijalistički program ovisno o izabranoj metodi osposobljavanja, može se prezentirati putem priručnika i pisanih uputa za rad na siguran način.

POSEBNI PROGRAM

Literatura za posebni program ovisno o izabranoj metodi osposobljavanja, može se prezentirati putem priručnika te putem selektivnih pozitivnih zakonskih propisa Republike Hrvatske i priznatih pravila struke.

NESUKLADNOSTI

Utvrđene nesukladnosti su:

- ❖ **Program osposobljavanja** radnika za rad na siguran način nije usklađen s pripadajućom procjenom rizika, npr. ako je procjenu rizika radio netko drugi ili ne sadrži popis uputa za rad na siguran način, popis uputa proizvođača opreme i opasnih kemikalija koje radnik koristi tijekom rada
- ❖ **Zapisnik o ocjeni osposobljenosti radnika za rad na siguran način** (obrazac ZOS) nije usklađen sa Pravilnikom.
  - rad radnika koji nije na propisani način osposobljen** za rad na siguran način, a da poslodavac nije osigurao neposredni nadzor osposobljenog radnika
  - rad radnika na poslovima s posebnim uvjetima rada**, a da poslodavac nije utvrdio na propisani način da radnik ispunjava propisane uvjete.

Upute

Opće upute ZNR

Upute u slučaju požara

Opće upute za rukovanje ručnim i mehaniziranim alatom

Opće upute za rad na visini

Upute za pružanje prve pomoći

Uputa za siguran rad u uredima

Uputa za siguran rad pri lemljenju

Uputa za siguran rad pri održavanju zelenih površina

Uputa pri čišćenju i pranju javnih prometnih površina

Uputa za siguran rad pri čišćenju i pranju javnih prometnih površina

HVALA NA POZORNOSTI!